

Dr Aneta Sokół
Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług
Uniwersytet Szczeciński

Wiedza jako determinanta aktywizacji zawodowej społeczności wiejskiej w aspekcie rozwoju rynków lokalnych

Streszczenie:

Przedmiotem zainteresowania artykułu jest tematyka dotycząca wiedzy jako determinanty aktywizacji społeczności wiejskich w aspekcie rozwoju rynków lokalnych. W literaturze z tego zakresu, zarówno teoretycy, jak i praktycy podejmują rozważania obejmujące zagadnienia dotyczące znaczenia wiedzy we współczesnym rozwoju społeczno-gospodarczym krajów, wskazując na jej nadrzędną rolę w stosunku do pozostałych determinantów. Szczególnym zasobem kształtującym i kreującym rozwój społeczno-gospodarczy jest kapitał rzeczowy i finansowy, którego znaczenie dziś uległo zmarginalizowaniu, stając się zasobem podrzędnym w stosunku do czynnika jakim jest wiedza. Niewątpliwie teza, wskazująca na kluczową rolę wiedzy w Świecie “Nowej Ekonomii” jest poprawna, a argumenty prezentowane w literaturze zasadne, aczkolwiek rozważenie prezentowanych zagadnień w aspekcie rozwoju społeczności wiejskich pozwala zastanowić się nad jej niekwestionowaną słusnością. W związku z tym w artykule podjęto próbę odpowiedzi na następujące pytania: Czy wiedza to nadrzędna determinanta aktywizacji społeczności wiejskich w aspekcie rozwoju rynków lokalnych? Jakie problemy hamują aktywność zawodową ludności żyjącej na obszarach wiejskich? W jaki sposób i z zastosowaniem jakich czynników można zminimalizować skutki wpływu tych problemów na aktywizację zawodową społeczności wiejskich? Czy pomiędzy zasobem wiedza, a zasobem kapitał rzeczowy i finansowy nie powinien znajdować się znak równości, mówiąc o czynnikach wpływających na rozwój społeczności lokalnych? Czy nowoczesne techniki kształcenia takie jak: e-learning, mogą wpływać na aktywizację społeczności wiejskich? Czy unijne fundusze pozwalają społecznościom wiejskim wyjść na przeciw wymagającym potrzebom rynku pracy?

Wstęp

Rozważania dotyczące problematyki wiedzy i jej roli w rozwoju gospodarczym są podejmowane zarówno przez teoretyków, jak i praktyków. Koncepcja gospodarki opartej na wiedzy, z jednej strony jest uważana za nowy paradygmat rozwoju, nową jakość, w której wiedza staje się nadrzędnym zasobem determinującym tempo i poziom rozwoju gospodarczego, z drugiej zaś strony sceptycy reprezentują pogląd, że od zarania dziejów wiedza jako czynnik jest wykorzystywana do zdobycia nowych umiejętności i kreowania rzeczywistości.¹

Gospodarka oparta na wiedzy nie jest strukturą sztuczną, jest to naturalna konsekwencja ewolucji systemu gospodarczego, przebiegająca pod wpływem epokowych przemian. W literaturze przedmiotu Alvin Toffler prezentuje trzy fale zmian w historii świata. Pierwszą falę, stanowiła gospodarka oparta na produkcji rolnej, w której podstawowym czynnikiem wytwórczym była ziemia. Ziemia jako zasób nie mogła być używana jednocześnie

1 P. Żelazny.: Wiedza jako czynnik rozwoju gospodarczego – problemy i kontrowersje w aspekcie koncepcji gospodarki opartej na wiedzy. [w:] Kapitał ludzki w gospodarce opartej na wiedzy. Praca zbior. pod red. nauk. D. Kopycińskiej. Szczecin, Wydaw. Printgroup 2006, s.7.

przez wiele osób, a zwiększenie stanu jej posiadania mogło się dokonywać czyjś kosztem. Kolejną falę zmian przyniosła epoka uprzemysłowienia, wraz z nią pojawiły się duże spółki akcyjne, których akcje nabywano po to, by stać się ich współwłaścicielem. Kapitał rzeczowy, czy też finansowy w przeciwieństwie do ziemi był łatwiej pomnażany. Obecnie według Tofflera świat wkroczył w trzecią falę rozwoju, w której główną determinantą jest wiedza. Toffler stwierdza, że jest ona ostatecznym substytutem dla pozostałych zasobów.²

Dokonując analizy rozważań Tofflera zastanowić się należy, czy wiedza jest substytutem pozostałych zasobów, czy też czynnikiem komplementarnym. Czynnikiem ten uznany dziś na świecie za nadrzędny zasób, napędzający rozwój nowoczesnych gospodarek tj. Japonia, Stany Zjednoczone czy kraje Unii Europejskiej, nie byłby jednak możliwy do wykorzystywania w procesach gospodarczych, bez udziału pozostałych materialnych zasobów. Osiągnięcie sukcesu gospodarczego powinno wykorzystywać zatem efekt synergii, rozumiany jako efekt łączenia sił w dziedzinach komplementarnych, ale także pozornie niekomplementarnych.

Wzrastające znaczenie zasobów niematerialnych, w tym przede wszystkim wiedzy wiąże się z ich następującymi cechami:³

1. mogą być wykorzystywane w wielu miejscach,
2. nie deprecjonują się w trakcie wykorzystywania, wręcz przeciwnie zwiększają swoje znaczenie dla organizacji, która je posiada,
3. nie można ich zbyć, a ich posiadanie związane jest z ich długoterminowym wypracowywaniem.

Na potwierdzenie słuszności powyższej tezy przytoczyć można artykuł K. Piecha pt. "Gospodarka oparta na wiedzy i jej rozwój w Polsce", w którym autor stwierdza, że czynniki klasyczne tj. ziemia, siła robocza i kapitał odgrywają znaczącą rolę w procesach gospodarczych, jednak różne wyniki badań wykazują istotny udział wiedzy w tworzeniu narodowego dochodu. Wynosił on w najbardziej rozwiniętych krajach po II wojnie światowej ok. 20%-40%, podczas gdy udział kapitału i pracy w Stanach Zjednoczonych, w latach 1909-1948 – zgodne z wynikami badań Roberta Solowa – tylko 12,5%.⁴ Reasumując można stwierdzić, że współcześnie podstawę zrównoważonego rozwoju gospodarczego w nowoczesnych gospodarkach rynkowych opartych

2 Zobacz szerzej na ten temat w: www.toffler.com

3 K. Obłój.: Strategia organizacji. W poszukiwaniu trwałej przewagi konkurencyjnej. Warszawa. Wydaw. PWE 1996. s 219

4 K. Piech.: Gospodarka oparta na wiedzy i jej rozwój w Polsce [w:] www.e-mentor.edu.pl

na wiedzy stanowią umiejętności i zdolności do tworzenia, wykorzystania najnowszych osiągnięć w dziedzinie nauki i techniki w życiu społeczno-gospodarczym.

1. Definicja wiedzy w gospodarce opartej na wiedzy

Pojęcie wiedzy na gruncie nauk ekonomicznych nie jest do końca sprecyzowane, mamy raczej do czynienia z wieloma koncepcjami określającymi zbiorczo nazwę wiedza. Definicja gospodarka oparta na wiedzy została sformułowana w ujęciu mikro i makroekonomicznym. W aspekcie mikroekonomicznym GOW przedstawił prof. A. Koźmiński, który określa, że jest to gospodarka, w której działa wiele przedsiębiorstw, gdzie wiedza stanowi ich przewagę konkurencyjną.⁵ Z kolei A. Bielicki proponuje rozszerzyć definicję o stwierdzenie "... i w której działają mechanizmy prowadzące do wykorzystania wiedzy dla zwiększenia konkurencyjności przedsiębiorstw".⁶ Ujęcie makroekonomiczne pojęcia GOW zostało sformułowane przez OECD i Bank Światowy.

W 1999 roku OECD określiło GOW jako zbiór przemysłów zaawansowanych technologii, takich jak: informatyka i telekomunikacja oraz sektorów wykwalifikowanej siły roboczej, takich jak: finanse i edukacja.⁷

Bank Światowy wyróżnia natomiast cztery filary gospodarki opartej na wiedzy. Zaliczamy do nich: otoczenie instytucjonalne, system innowacji, infrastruktura informacyjna (lub rozwój teleinformatyki), edukacja i szkolenia (lub jakość siły roboczej).

Dostrzegając zmiany zachodzące we współczesnych gospodarkach kraje Unii Europejskiej wskazując na nasilającą się globalną konkurencję, zaczęły podejmować różne przedsięwzięcia mające służyć poszerzeniu zasobów wiedzy i jej upowszechnianiu. Działania te mają na celu budowę gospodarki opartej na wiedzy. W pierwszej kolejności dotyczyły one wzmocnienia bazy naukowej i technicznej.

Dalsze przedsięwzięcia Unii Europejskiej zmierzające do intensywnego rozwoju GOW zostały przyjęte w 2000 roku w Strategii Lizbońskiej, która zakłada budowę gospodarki opartej na: wiedzy, wdrażaniu zasad zrównoważonego rozwoju, liberalizację i integrację rynków

5 A. K. Koźmiński.: Jak tworzyć gospodarkę opartą na wiedzy? [w:] Strategia rozwoju Polski u progu XXI wieku. Warszawa. Wydaw., PAN 2001.

6 A. Bylicki.: Uwagi dotyczące realizacji w Polsce programu budowy gospodarki opartej na wiedzy [w:] Gospodarka oparta na wiedzy. Perspektywy Banku Światowego. Warszawa 2003, s. 123.

7 G. Wronowska.: Gospodarka oparta na wiedzy jako etap współczesnej gospodarki [w:] www.pldg.pl

przemysłu sieciowego i rynku usług finansowych, rozwój przedsiębiorczości, wzrost zatrudnienia i znaczenie modelu społecznego. W 2005 roku zaproponowano dodatkowo: pełne otwarcie rynków zamówień rządowych i pracy, przeznaczenie pomocy państwa dla sektorów o najwyższym potencjale wzrostu, zwiększenie wydatków na badania i rozwój do 3% PKB oraz opracowanie indywidualnych programów walki z bezrobociem dla każdego z krajów Unii Europejskiej.⁸

Prof. A. Kukliński pisze, że proces promowania gospodarki opartej na wiedzy powinien obejmować trzy obszary strategiczne, wprowadzające zupełnie nowe paradygmaty i skale działania przede wszystkim w polityce edukacyjnej, badań naukowych i innowacyjnej realizowanej zwłaszcza w przedsiębiorstwach. Każdy z tych segmentów gospodarki ma zapewnić odpowiedni poziom wykształcenia kapitału ludzkiego oraz nowoczesnych rozwiązań technologicznych.

W artykułach St. Szultka i P. Tamowicza oraz H. S. Tuszyńskiego i M. A. Kolka przedstawiono wyniki raportu prezentującego postępy, we wdrażaniu Strategii Lizbońskiej w obszarze gospodarki opartej na wiedzy. Badania wykazały, że droga Polski do osiągnięcia zakładanego celu 3% wydatków na badania i rozwój, jest jeszcze odległa. Dokonanie tej oceny zostało przeprowadzone w oparciu o wskaźnik Summary Innovation Index (SII), w którym zawarta jest ważona suma wielu innych wskaźników w tym liczba absolwentów szkół wyższych, wydatki budżetowe i firmowe na badania oraz innowacje, infrastruktura informacyjna-Internet. Stany Zjednoczone osiągnęły wielkość tego wskaźnika na poziomie 0,6, w Europie podobną wielkość uzyskały Szwecja, Finlandia, Dania i Szwajcaria. Niestety Polska otrzymała niską ocenę, bo 0,2.⁹ Ten niewielki poziom wskaźnika wynika, przede wszystkim z tego, że Polska dopiero od niedawna realizuje strategię tworzenia gospodarki opartej na wiedzy. Jest to proces długotrwały, ale konsekwentnie realizowany, spowoduje pozytywne określone efekty długookresowe, które powinny się m. in. charakteryzować się: przyspieszeniem rozwoju gospodarczego mierzonego PKB, wzrostem konkurencyjności polskiej gospodarki oraz rozwojem sektorów e-gospodarki.

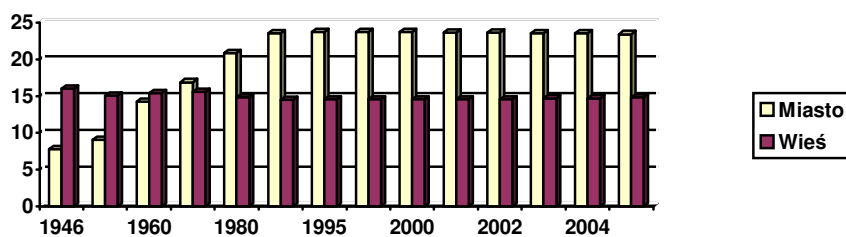
W literaturze przedmiotu twierdzi się, że priorytetowe znaczenie w budowaniu e-

⁸ B. Kryk, K. Włodarczyk – Śpiewak.: Inwestycje w kapitał ..., op. cit. s.81

⁹ St.Szultka, P. Tamowicz.: Gospodarka oparta na wiedzy w założeniach Strategii Lizbońskiej [w:] www.pfsl.pl; H. S. Tuszyński, M. A. Kolka.: O wiedzy oraz inteligencji w biznesie, czyli o fundamentach konkurencyjności [w:] <http://globalecountry.pl>

gospodarki odgrywa sprawny, funkcjonalny i kreatywny system edukacyjny. Ostatnie lata w Polsce przyniosły wiele zmian w omawianym zakresie. Rośnie odsetek osób legitymujących się wyższym wykształceniem, następuje systematyczny wzrost komputeryzacji szkół w wielu województwach.

Liczba ludności z wykształceniem wyższym w miastach i wsiach
w Polsce w latach 1946-2005 (w %)

Źródło: Rocznik Statyczny Polski 2006 [w:] www.stat.gov.pl

Pomimo poprawiającej się sytuacji wskazać także można na negatywne tendencje uwidaczniające się w wartości ponoszonych wydatków na edukację, które są w naszym kraju rozłożone w sposób nierównomierny, co skutkuje nierównościami wśród lokalnych społeczności, które przejawiają się m. in. brakiem aktywizacji tych rynków, a jednocześnie bezpośrednio wpływają na niskie dochody ludności i ich ubogi poziom życia. Stanowi to niewątpliwie poważny problem dla Polski, ubóstwo staje się dziś sprawą newralgiczną na niektórych terenach lokalnych, szczególnie popeeagerowskich. Na ten stan rzeczy składa się wiele czynników. Determinantą jest przede wszystkim poziom wykształcenia, który jest ograniczeniem utrudniającym pokonanie wielu trudności, do których zaliczamy brak pracy, odpowiedni poziom dochodów itp. Na niektórych obszarach lokalnych edukacja jest na bardzo niskim poziomie. Ze względu na ten stan, wiele jednostek społecznych jest zagrożonych eliminacją z życia społecznego, a w tym i zawodowego coraz bardziej zdominowanego przez cyfrowe techniki komunikowania się we wszystkich jego sferach. Braki w wykształceniu, niedostatek kapitału, a

następnie niewielki procent nowotworzonych przedsiębiorstw to główne czynniki hamujące rozwój obszarów lokalnych, których sukces gospodarczy warunkuje w sposób bezpośredni sukces Polskiej gospodarki na arenie międzynarodowej.

2. Rola wiedzy w aktywizacji zawodowej społeczeństw wiejskich determinantą rozwoju przedsiębiorczości jako siły napędowej gospodarek lokalnych.

Z powodu obszerności zagadnień związanych z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy i zróżnicowaniem polityki w tym zakresie, trudno jest o syntetyczne jej przedstawienie. Istnieją opracowania obrazujące z jednej strony mechanizmy powstawania różnego rodzaju trudności w układach lokalnych, z drugiej wskazujące drogi wyjścia z krytycznej sytuacji. Analizowane są też instrumenty, którymi można posługiwać się, aby doprowadzić do aktywności gospodarczej słabo rozwiniętych terenów i ich społeczności. Ze stosunkowo wielu opracowań, jakie poświęcono tym zagadnieniom, zdecydowana większość zajmuje się pewnymi ogólnymi cechami i ukierunkowaniami tego zjawiska, stąd też prezentowane badania nie są zbyt liczne.

Podkreślając znaczenie rynków regionalnych/lokalnych w rozwoju gospodarek, przytoczyć można słowa J. Szomburga, który pisze, że¹⁰: *„Regiony są realną szansą na wzmocnienie sił naszej gospodarki i kultury, na przezwyciężenia procesów alienacyjnych w społeczeństwie: (na wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego), a w efekcie – na wzmocnienie naszego państwa. Wykorzystanie tej szansy to nie tylko potrzeba formalnej korekty obecnego – tylko określonego niejako „na otwarcie” – układu kompetencyjno-finansowego (przyznanie regionom większej kompetencji i samodzielności finansowej), ale także potrzeba nauki funkcjonowania w tej nowej sytuacji upodmiotowionych województw.”*

Obecnie uwarunkowania polityki rozwoju lokalnego Polski wynikają z wejścia Polski do Unii Europejskiej, co wiązało się z adaptacją do naszych warunków ekonomiczno-społecznych kształtujących się w tej organizacji zmian doktrynalnych w sferze polityki strukturalnej i regionalnej.¹¹ Skuteczność wprowadzania w życie takich działań odnosi się do

¹⁰ A. Nawrot.: Bilans instytucji promocji rozwoju regionalnego i otoczenia biznesu w nowym układzie terytorialnym. Raport wstępny. Polska Regionów nr 1, Gdańska-Warszawa. Wydaw. IbnGR 1999, .s.1.

¹¹ W artykule przyjęto obydwa pojęcia rynek lokalny i regionalny jako uniwersalne, wskazując na możliwość ich zastosowania zarówno do opisu regionu, jak i mniejszych jednostek terytorialnych, w zależności od badanej materii. Przykładem zastosowanie obu definicji zamiennie jest pojęcie rozwoju regionalnego A. C. Nelsona i pojęcie rozwoju lokalnego E. J. Blakely'a. Obie, choć różne, definicje odnoszą się do procesów zachodzących w obrębie danego obszaru. A. C. Nelson poprzez rozwój regionalny rozumie zmiany w regionalnej produktywności, mierzonej wielkością populacji, zatrudnieniem, dochodem i wartością produkcji dodanej. Rozwój regionalny

realizacji polityki lokalnej dotyczącej rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz wspierania m. in. przedsiębiorczości, przede wszystkim sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Znacznie MSP wzrasta, nie tylko ze względu na szczególną rolę, jaką odgrywa na rynku pracy, ale przede wszystkim pamiętać należy, że podmioty te są głównym źródłem innowacji, a tym samym i rozwoju technologicznego. Dobrze rozwinięty układ przestrzenny przedsiębiorstw oraz odpowiednio wykształcony zasób siły roboczej, działa stabilizująco na rozwój lokalny, jest odporny na zagrożenia zewnętrzne (makroekonomiczne), co wynika z:

1. niewielkiej skali działania tych firm i możliwości dostosowania do zachodzących zmian,
2. jak również z mobilności wykształconego społeczeństwa potrafiącego dostosowywać się do ciągle przekształcających się warunków społeczno-gospodarczych.

Ważne jest by zauważyć, że kapitał i ludzie pracujący w omawianym sektorze wywodzą się z obszaru danego rynku lokalnego, co powoduje, że potencjalne dochody zostaną zainwestowane w rozwój tego terenu. Każda złotówka zainwestowana, czy to w zasób ludzki czy inny w efekcie mnożnikowym przyniesie pozytywne oczekiwania w przyszłości dla danej mikroekonomii. Inwestycja w rozwój kapitału ludzkiego w konsekwencji skutkuje nie tylko mniejszym bezrobociem. Ludzie Ci stają się bardziej mobilni i świadomi swojej wartości, umiając odnaleźć swoje miejsce na coraz bardziej wymagającym rynku pracy. Są oni również, często główną siłą sprawczą tworzenia i kreowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.

W związku z powyższym, właściciele firm już istniejących zainteresowani powinni być rozwojem infrastruktury lokalnej, w tym również edukacyjnej, tak z punktu widzenia własnej działalności gospodarczej, jak i jako mieszkańcy tych obszarów. Rozwój edukacji oraz postaw przedsiębiorczych wpływa pozytywnie na wzrost wymogów stawianych także przed lokalną administracją, dotyczących np. sprawności w kontakcie z interesantem. Każda pozytywna

obejmuje również rozwój społeczny, rozumiany jako poziom opieki zdrowotnej, dobrobyt, jakość środowiska, czy też kreatywność. Z kolei E. J. Blakely lokalny rozwój gospodarczy definiuje jako proces, w którym władze lokalne lub organizacje sąsiedzkie angażują się w celu stymulowania albo przynajmniej utrzymania działalności gospodarczej lub zatrudnienia. Głównym celem tego zaangażowania jest stworzenie lokalnych możliwości utrzymania zatrudnienia w dziedzinach korzystnych dla społeczności lokalnych.

W. Dziemianowicz podkreśla, że bez problemu można by określić rozwój lokalny za pomocą definicji Nelsona, pomimo, że nie ma w niej słowa *lokalny*, jak również do przyjęcia wydaje się stwierdzenie, że rozwój regionalny odbywa się dzięki stymulowaniu przez władze samorządowe zmian, wpływających korzystnie na rozwój gospodarczy danego terenu. W. Dziemianowicz.: *Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce*. Warszawa. Wydaw. UW, 1997, .s. 29.

inicjatywa skierowana na rozwój pojedynczej jednostki społecznej, nawet w sferze efektywnego porozumiewania się z organami gminnymi, stawia wymagania dla niej samej i ukierunkowuje ją na samokształcenie, w każdym aspekcie życia społeczno-gospodarczego. Jednak warto zauważyć, że taka sytuacja stwarza potrzebę powstawania nowych instytucji i urzędów z zakresu infrastruktury ekonomicznej i technicznej, a czasem także i społecznej. Realizacja wymienionych zadań odbywać się powinno poprzez strategiczne myślenie władz oparte na wiedzy i analizie stanu społeczno-gospodarczego terenu.¹²

Rozwój obszarów gminnych odbywać się powinien także, poprzez ograniczenie działalności gospodarczej komunalnych jednostek organizacyjnych, wyzbywanie się komunalnych monopolii, kreowanie konkurencji na rynku, stworzenie warunków do rozwoju inwestycji za pomocą wszelkich dostępnych gminie instrumentów, przystosowanie szkół gminnych do potrzeb lokalnego rynku pracy i wyzwań przyszłości, zlecenie i przekazywanie niezależnym od gmin firmom lub organizacjom zadań, które nie muszą być bezpośrednio wykonywane przez organy i jednostki gminy.

Badania wskazują, że właśnie poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest decydującym czynnikiem implikującym rozwój podmiotów gospodarczych w danym regionie, a tym samym wpływa na intensyfikację działań ukierunkowanych na innowacyjność i kreatywność społeczną na poziomie mikrogospodarczym.¹³

Tabela 1

Liczba osób wykształconych na 1000 zatrudnionych

Wykształcenie	poza rolnictwem	w rolnictwie
wyższe	88	18
średnie	263	32
podstawowe	293	709

Źródło: Rolnik-przedsiębiorca, Rynki Zagraniczne. 2000, nr 11, s. 8

¹² Zobacz szerzej na ten temat w: A. Rosner.: Samorząd i firmy w gminie-nadzieja a rzeczywistość rozwoju lokalnego [w:] Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w warunkach integracji z Unią Europejską. Praca zbior. pod red. Nauk. M. Kłodzińskiego. Warszawa. Wydaw. PAN. 2000, s.146-147.

¹³ Badania wykazują, że społeczny popyt na edukację na wsi był zawsze mniejszy, a jego zewnętrznym przejawem było najpierw traktowanie szkoły jako instytucji obcej, później zaś tej, która pozostaje w konflikcie z rolą dziecka-siłą roboczą w gospodarstwie rolnym. G. Krzywińska. : Bariery edukacyjne w rozwoju wsi. Zesz. Nauk. Akad. Ekon. Pozn. 2002, nr 19, s.18; M. Grad, J. Kujawski.: Samoocena rozwoju małych firm. Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstw 1991, nr 5, s. 15.

Na potwierdzenie tych tez istnieją przynajmniej trzy najważniejsze argumenty je uzasadniające.¹⁴

Po pierwsze, rolnictwo jest działem gospodarki bardzo dotkliwie odczuwającym skutki nadprodukcji, a więc ma kłopoty ze zbytem wyprodukowanych towarów. Dochody ludności rolniczej nie są obecnie satysfakcjonujące, a zmienić ten stan rzeczy można tylko przez ograniczenie zatrudnienia rolniczego. Głoszona teza o możliwości znacznego zwiększenia eksportu żywności, wydaje się nierealistyczna, ponieważ w podobnej sytuacji nadprodukcji znajduje się wiele krajów, które konkurują między sobą o to, kto więcej może dopłacić do eksportu płodów rolnych. Ponadto w strukturze agrarnej rolnictwa dominują małe gospodarstwa. W związku z powyższym nie zapewniają one wystarczającego poziomu dochodów. Niewielka skala produkcji nie stwarza możliwości realizowania postępu technologicznego. Niski poziom specjalizacji gospodarstw rolnych stanowi także istotny problem, ponieważ zmniejsza efektywność gospodarowania, a tym samym ogranicza postęp technologiczny i pozycję przetargową rolników na rynku. Przemiany agrarne w rolnictwie są jednak procesem powolnym, dokonują się one na dwóch równoległych biegunach. W polityce rolnej uwzględnić należy zarówno rozwój nowoczesnych kapitałochłonnych i naukowochłonnych gałęzi, jak i wspieranie dziedzin pracochłonnych, możliwych do realizacji nawet w niewielkich gospodarstwach rolnych.

Po drugie, następuje silny ujemny związek między skalą trudności na lokalnych rynkach pracy a stopniem zróżnicowania lokalnych struktur gospodarczych.

Po trzecie odpowiednio wykształcona społeczność sama kreuje rzeczywistość gospodarczą zamieszkiwanego terenu, poszukując pozarolniczych miejsc pracy, tworząc firmy, a tym samym miejsca pracy dla innych. Odpowiednio wykształcona jednostka społeczna zamieszkująca na terenach lokalnych jest np. w stanie pokonać jedną z ważniejszych barier rozwoju polskiego rolnictwa, jaką jest niedostatek kapitału. Park maszyn rolniczych jest wysoko wyeksploatowany i przestarzały. Trudna sytuacja dochodowa rodzin rolniczych, ogranicza możliwości inwestowania w rozwój gospodarstw. Szansą są fundusze unijne, dzięki którym jest łatwiejszy dostęp do kapitału zewnętrznego, tak obecnie potrzebnego do rozwoju rynków lokalnych. Wykorzystanie funduszy unijnych związane jest z wypełnieniem odpowiednich wniosków kwalifikujących a następnie uprawniających do skorzystania z tej pomocy. Przeszkodą jest, więc nieumiejętność sporządzania podstawowych dokumentów takich jak np. biznes plan.

14 Zobacz szerzej na ten temat w: www.wrota.podkarpackie.pl

Tutaj ważną rolę powinny odgrywać szkolenia z omawianego zakresu, które powinny być m. in. organizowane przez gminy.

Zdaniem wielu autorów publikacji poświęconych tej tematyce, należy czerpać doświadczenia dotyczące rozwoju lokalnego z innych krajów Unii Europejskiej, dążąc do wzrostu zapotrzebowania na lokalne produkty i wyroby rzemieślnicze oraz do rozszerzenia działalności agroturystycznej. Tak zarysowany program wymaga stworzenia przywilejów dla potencjalnych przedsiębiorców, chcących rozpocząć działalność gospodarczą na terenach wiejskich, jak również zapewnienia dostępu do wysokiej jakości edukacji. Ma to na celu otwarcie monofunkcyjnej społeczności rolniczej na pozarolnicze formy aktywności zawodowej i gospodarczej (rolnictwo odgrywa dominującą rolę w strukturach gospodarczych około 90% gmin).

3. Stan i możliwości rozwoju wiedzy w społecznościach lokalnych

D. Kołodziejczak twierdzi, że koncentracja podmiotów gospodarczych w gminie sprzyja wzrostowi atrakcyjności tych terenów i stanowi impuls do nowych inwestycji, także w edukację. Jak już wcześniej wspomniano rozwój przedsiębiorczości wpływa na wzrost innowacji, dochodów, a w konsekwencji na poziom wykształcenia społeczności. Innymi słowy, można mówić o sprzężeniu zwrotnym – im mniejsza gmina, z nieliczną i gorzej wykształconą populacją, z niewielką liczbą podmiotów gospodarczych – tym mniejsze szanse na rozwój edukacyjny ludności tam zamieszkującej i jej aktywizację zawodową.¹⁵

Przeprowadzone w literaturze badania wskazują, że społeczno-kulturowe przesłanki mobilizacji społecznej sprzyjają tym województwom, które mają relatywnie najmniej gmin wiejskich. W tych ostatnich słabsze jest samoorganizowanie się ludności na rzecz rozwoju lokalnego. Gdy fakt ten nałożymy na mapę gęstości sieci miast, która jest zdecydowanie rzadsza na wschodzie (rozmieszczenie gmin o najniższych dochodach i poziomie wykształcenia jest największe na wschodzie), potwierdza się, prezentowane w literaturze przedmiotu stwierdzenie o niedorozwoju obszarów tzw. Polski "B". Oczywiście rozmieszczenie gmin o największym poziomie wykształcenia społeczeństwa, a w konsekwencji także i nowotworzonych

¹⁵ D. Kołodziejczak.: Pozarolnicza działalności gospodarcza w środowisku lokalnym i regionalnym. Wiś i Rolnictwo 1999, nr 2, s.36.

przedsiębiorstw – najwyższe jest na zachodzie Polski.¹⁶

Sytuacja ta jednak w najbliższej przyszłości może ulec zmianie na korzyść, dzięki projektom edukacyjnym mającym równać szanse społeczności wiejskich w zakresie dostępności do zasobu wiedzy.¹⁷ Projekty te mają na celu zapewnienie łatwego dostępu do najwyższej jakości usług, poprzez łatwy i szybki sposób przyswajania wiedzy. Do podstawowych form kształcenia współczesnej społeczności lokalnych można zaliczyć e-edukację, w tym elearning. Dzięki elearningowi społeczności wiejskie mogą nabywać wiedzę z zakresu, jaki je interesuje. Ukończenie szkoleń, czy studiów w ramach kształcenia na odległość zwiększa potencjalnie szanse na znalezienie dobrej pracy na danym terenie oraz systematyczne przyswajanie nowych umiejętności. Kształcenie z wykorzystaniem nowoczesnych technik komunikacji staje się szczególnie ważne w sytuacji, gdy poważnym problemem stało się zamykanie bibliotek i punktów bibliotecznych, będących do niedawna źródłem zasobu wiedzy. E-edukacja pozwala praktycznie, każdej osobie chętnej do zdobywania wiedzy, bez ponoszenia dużych kosztów na zadbanie o swój własny rozwój. Ważnym czynnikiem determinującym chęć skorzystania z tego rodzaju douczania jest oszczędność czasu, w którym kursant zdobywa nowe umiejętności. Podnosi on swoje kwalifikacje w czasie mu odpowiadającym, nie tracąc czasu i pieniędzy na dojazd do ośrodka szkoleniowego, nie odrywając się od codziennych zajęć i nie dezorganizując swojej dotychczasowej pracy. Są to bardzo ważne zalety takiego nauczania, szczególnie w sytuacji, gdzie większość wiejskich gospodarstw domowych dysponuje niskimi dochodami. Analizując korzyści wynikające z tej formy nabywania wiedzy należy podkreślić, że kursant decydując się na ten rodzaj doksztalcenia nabywa również kwalifikacje w zakresie biegłego posługiwania się komputerem, jeśli ich nie posiada. Z raportu " The Economist Intelligence Unit 2006" wynika, że jedynym z najłatwiejszych i najskuteczniejszych sposobów szybkiego zdobycia kwalifikacji informatycznych jest nauka na komputerze domowym. Zauważyć należy, że tempo przemian w gospodarce sprawia, że istniejąca wiedza i umiejętności deprecjonują się w krótkim czasie. Wymusza to konieczność ciągłego uczenia i podnoszenia kwalifikacji, a to sprzyja procesowi powstawania i wykorzystywania wiedzy w praktyce. Wyliczając zalety e-edukacji

16 M. Kołodziejski, A. Rosner.: Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich wschodniego i zachodniego pogranicza. Warszawa. Wydaw. PAN, 2000, s.22; H. Piekarzewska.: Lokalizacja firm a otoczenie lokalne. [w:] Lokalne uwarunkowania przedsiębiorstw. Praca zbior. pod red nauk. K. Kucińskiego. Monografie i Opracowania nr 459. Warszawa. Wydaw. SGH, 1999.,s. 147.

17 Zobacz szerzej na ten temat w: M. Fotys.: Dlaczego "równać szanse" - źródła nierówności szans [w:] www.rownaszanse.pl

zastanowić się trzeba, jakie szanse ma społeczności wiejska na skorzystanie z takiego systemu kształcenia, czy nie istnieją obecnie znaczące bariery ograniczające możliwość samoedukacji?

Odpowiedź na to pytanie jest prosta i ogólnie znana jest to brak nowoczesnego sprzętu komputerowego, który deprecjonuje dostęp do samorealizacji w zakresie nauki na odległość.

Niestety pomimo postępującej komputeryzacji nadal wiele gospodarstw domowych nie jest wyposażonych w niezbędny przy e-edukacji komputer, a także dostęp do Internetu. Gminy czy szkoły również rzadko są w stanie zapewnić możliwość korzystania z komputerów z dostępem do sieci. W dużych aglomeracjach miejskich sytuacja ta zostaje rozwiązana, ponieważ niszę rynkową w tym zakresie wypełniają istniejące kawiarenki internetowe. Niestety na wsiach sytuacja prezentuje się niekorzystnie. W związku z tym można powiedzieć, że obecny stan infrastruktury informatycznej jest ważnym problemem hamującym rozwój społeczeństwa informacyjnego, a przecież gospodarka oparta na wiedzy by mogła się rozwijać wymaga odpowiedniej bazy technicznej. Zatem, czy wcześniej prezentowane twierdzenie, że wiedza stanowi nadrzędną determinantę rozwoju gospodarczego, marginalizując pozostałe tradycyjne zasoby na ubogich terenach gminnych jest bezdyskusyjna?. Poniżej zostaną przedstawione badania GUSu z 2005 roku, które wskazują na to, że właśnie brak klasycznych czynników materialnych ogranicza znacząco rozwój zasobu wiedzy.

Analizując dane GUS-u z 2005 roku można zdecydowanie powiedzieć, że z komputera mogło korzystać tylko 47% gospodarstw domowych, przy jednoczesnym korzystaniu z Internetu przez 40% gospodarstw domowych. Niestety na wsiach komputer był obecny, w co trzecim domu, a Internet, w co piątym, co stawia w niekorzystnym świetle możliwość rozwoju obszarów wiejskich, gdzie podstawą nabywania nowych kwalifikacji ma być e-edukacja. Na stopień wyposażenia gospodarstw domowych największy wpływ miała wysokość miesięcznego dochodu, a także struktura zatrudnienia. Najwięcej komputerów posiadały osoby, które pracowały na własny rachunek oraz były pracownikami najemnymi. Dużo gorzej były wyposażone gospodarstwa domowe rolników, emerytów i rencistów oraz osób utrzymujących się z nie zarobkowych źródeł. Występowała również zależność wskazująca, że miejskie gospodarstwa domowe były lepiej wyposażone od wiejskich. Dane te wskazują, że tempo rozwoju i wykorzystania elektronicznych systemów wymiany informacji jest nierównomiernie rozłożone zarówno w sferach życia społeczeństwa, jak i regionach.¹⁸

¹⁸ Zobacz szerzej prezentowane badania w :Elektroniczna gospodarka w Polsce. Raport 2005. Warszawa. Wydaw.

Jeżeli przeanalizujemy dane dotyczące dostępu do Internetu to zauważyć trzeba, że przeciętnie większy dostęp do sieci można było odnotować wśród gospodarstw domowych z osobami w wieku 12-15 lat. W tej grupie 43,5% rodzin posiadało dostęp do Internetu, przy czym najwięcej w dużych miastach (58,3%), a najmniej na wsiach, gdzie dostęp do sieci w domu deklarowało 28,9% gospodarstw. Obecne zainteresowanie nastolatków informatyzacją w szerokim tego słowa znaczeniu stanowiło będzie w przyszłości, pozytywne efekty przekładające się na ekspansję gospodarczą naszego kraju na arenie międzynarodowej. Polska dbając o rozwój najmłodszych grup społecznych zyska w ten sposób przewagę konkurencyjną wśród innych krajów w zakresie potencjału zasobów siły roboczej.¹⁹

Biorąc pod uwagę miejsce używania komputera i Internetu to interpretacja danych pokazała, że popularnym miejscem korzystania z sieci było miejsce zamieszkania (73% osób średnio korzystało z komputera, a z Internetu 58%). Drugim miejscem obcowania z komputerem był zakład pracy, gdzie 34% osób korzystało z niego, a 32% osób z Internetu. Nieco inaczej sytuacja wyglądała na wsiach gdzie stosunkowo więcej osób korzystało z komputerów w miejscu nauki. Ta sytuacja świadczy o tym, że na wsi szkoła była dla większości osób (uczniów) jedynym miejscem kontaktu z komputerem. Dane prezentowane przez GUS wykazywały, że osoby uczące się, mieszkające w miastach miały dużo więcej okazji do pracy na komputerze. Badanie młodych internatów w wieku 12-15 lat pokazało, że 11,6% korzystało z wcześniej już wspomnianych kawiarenek internetowych, co wskazuje niewątpliwie na niedobory w infrastrukturze informatycznej - szczególnie w sferze szkolnictwa. Wyniki badań prezentowane przez J. Osiecką-Chojnącką w pracy, pt. "Komputeryzacja szkolnictwa. Sytuacja w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej" wykazały, że w sferze komputeryzacji szkół sytuacja wyraźnie się poprawiła w ostatnich latach. Całościowa podsumowująca ocena komputeryzacji szkolnictwa świadczy jednak o tym, że zaopatrzenie szkół w komputery jest niezadowalające i zróżnicowane. Podkreślić trzeba, że około 10% - 20% szkół podstawowych i gimnazjalnych nie dysponowało w roku szkolnym 2004/2005 komputerami. Bardzo zły stan informatyzacji wykazywały szkoły zawodowe, ponieważ 80% tych szkół nie dysponowało tego rodzaju sprzętem.²⁰

Tabela 2

MG 2006, s.30.

19 Tamże, s.32

20 Zobacz szerzej na ten temat w: J. Osiecka-Chojnącka.: Komputeryzacja szkolnictwa. Sytuacja w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej. Biuro Studiów i Ekspertyz. Informacja nr 125. Warszawa 2006

Wyposażenie w telefony komórkowe, komputery i dostęp do Internetu w gospodarstwach domowych w 2004 i 2005 roku

Ogółem	Telefony komórkowe	Telefony komórkowe z dostępem do Internetu		Komputer osobisty		Internet	
	2005	2005	2004	2005	2004	2005	2004
Miejsce zamieszkania	62%	23%	19%	40%	36%	30%	26%
Miasta >100000 mieszkańców	68%	32%	26%	49%	44%	40%	34%
Miasta <100000 mieszkańców	62%	22%	18%	40%	39%	32%	18%
Obszary wiejskie	55%	16%	13%	30%	25%	19%	15%
Grupy dochodowe							
Dochody miesięczne >7200zł	95%	59%	41%	86%	73%	71%	68%
Dochody miesięczne od 3361 do 7200zł	89%	48%	35%	77%	69%	67%	54%
Dochody miesięczne Od 1441 do 3360zł	72%	26%	22%	48%	43%	37%	30%
Dochody miesięczne < 1441zł	44%	14%	10%	21%	16%	14%	12%

Źródło: Rola MŚP w aktywizacji zawodowej społeczeństw wiejskich w gospodarce opartej na wiedzy [w:] www.mrr.gov.pl

Jeśli zaś chodzi o cele wykorzystania komputera i sieci to z danych GUS z I kwartału 2005 roku, wynika, że internauci w wieku 16-74 lat najczęściej używali sieci, po to, by komunikować się lub wyszukiwać interesujące ich informacje. Około 53% poprzez udostępnienie sieci rozwijało swoje zainteresowania. Osoby z wykształceniem wyższym stosowały Internet do transferu emali, grupa ta stanowiła 93%, co oznaczało 12% wzrost w stosunku do 2004 roku. Osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym preferowały formę komunikacji, jaką był czat (76%). Telefonia internetowa odgrywała znaczącą rolę w komunikacji dla osób z wykształceniem średnim i wyższym. Każda grupa odpowiednio do swojego poziomu wykształcenia korzystała z sieci zgodnie z własnymi potrzebami. Podkreślić należy, że osoby z wyższym wykształceniem przede wszystkim czytały czasopisma online (54%), a także wykazywały największą aktywność w kontaktach online z administracją publiczną. W celach dokształcania się niestety tylko, 15% internautów w wieku 16-74 lata i 26% w wieku 12-15 lat używało Internet.²¹

Z omówionych danych wynika, że w przypadku terenów o wysokim stopniu

²¹ Elektroniczna..., op.cit., s.41-42.

informatyzacji, do których zaliczamy duże ośrodki miejskie stwierdzenie mówiące o roli wiedzy w rozwoju gospodarek rynkowych ma charakter bezdyskusyjny. Niestety obecnie nie da się jednoznacznie postawić takiej tezy analizując współczesną polską wieś. Można by nawet uznać, że istnieje tu zupełnie odwrotna tendencja, dotycząca przede wszystkim braku odpowiedniej bazy informatycznej, stanowiących źródło zdobywania współczesnej wiedzy jako determinanty rozwoju.

Aczkolwiek kierując swoje dalsze rozważania w powyższej kwestii można z całą pewnością powiedzieć jednak, że gdyby nie wiedza i wykształcenie jednostek na terenach wiejskich nigdy nie zostałby zlikwidowany zastój gospodarczy lokalnych obszarów m. in. w zakresie komputeryzacji. Badania GUS-u pokazały, że to właśnie w szkołach i gminach wiejskich najczęściej wykorzystywane są komputery a w tym również i Internet. Wyposażenie szkół czy gmin w sprzęt komputerowy zależy w dużym stopniu właśnie od wykształcenia społeczeństwa, a także poziomu świadomości powszechnej informatyzacji życia. Nawet przy brakach kapitałowych, które mogą stanowić formę finansowania sprzętu komputerowego dla szkół czy gmin wiedza rządzących odgrywa istotną rolę. Znajomość wybranych elementów prawa i ekonomii pozwala np. dobrze skonstruować wniosek o dotacje unijne, a tym samym je pozyskiwać. Wiadomo, że Polska po wejściu do Unii Europejskiej w ramach wyrównywania szans rozwoju regionów otrzymała znaczne środki finansowe na m. in. cele edukacyjne.

Zaznaczyć jednak należy, że samo wyposażenie w sprzęt informatyczny gmin czy szkół wiejskich nie wystarczy by społeczność wiejska mogła docenić korzyści płynące z komputeryzacji, korzystania z Internetu i e-edukacji. Ważną rolę w tym procesie odgrywa odpowiednie nastawienie władz do promowania aktywnych postaw społecznych w zakresie stosowania w życiu codziennym nowoczesnych technik komunikowania się. Uświadomienie pojedynczym nawet jednostkom danej społeczności lokalnej zalet płynących z rozwoju informatyzacji sprawia, że społeczności mniej zaangażowane w poznanie technik elektronicznych, mając na uwadze ułatwienie sobie codziennego życia zaczną wykazywać chęć ich poznania i stosowania. To oczywiście w okresie długofalowych efektów przełoży się na wzrastający poziom edukacji najpierw w zakresie umiejętności posługiwania się komputerem, a następnie w innych dziedzinach nauki i nie tylko. Odpowiednie nastawienia władz, pozytywne przyjmowanie niekonwencjonalnych pomysłów, otwartość na nowatorskie idee – tworzą odpowiedni klimat sprzyjający tego rodzaju inicjatywom.

Oczywiście nie tylko wiedza i rozwój przedsiębiorczości zapewnia rozwój rynków lokalnych. Nie należy zapominać, że obszary wiejskie posiadają również wiele innych atutów, które stopniowo będą nabierać coraz większego znaczenia. Są to: tańsze budownictwo, żywność, dość duże zasoby siły roboczej niezorganizowanej w związki zawodowe, lepsze warunki środowiska naturalnego.²² Aby jednak wieś wykorzystywała wyżej wyliczone atrybuty, potrzebna jest również właściwa promocja gminy związana z edukacją, a także wykorzystaniem funduszy pomocowych Unii Europejskiej.²³

4. Rekomendacje dla polityki gospodarczej Polski w aspekcie rozwoju wiedzy i jej roli w aktywizacji społeczności lokalnych

W związku z niezadowalającym stanem komputeryzacji społeczeństw lokalnych, należy wskazać działania, jakie trzeba podjąć, aby ten stan mógł się zmienić. Przede wszystkim trzeba zbudować we wszystkich województwach Polski publicznie dostępne na całym terenie sieci telekomunikacyjne, zapewniające szerokopasmowy Internet dla celów gospodarczych, edukacyjnych i społecznych. Polska wzorem innych krajów europejskich powinna wdrażać programy wykorzystujące środki publiczne ułatwiające zakup komputera oraz łącza internetowego do użytku w domu. Przykładem są:²⁴

1. programy uniwersyteckie/szkoleń umożliwiające zakup za pośrednictwem szkół zakup tańszych komputerów przez studentów i rodziców uczniów we Francji, Włoszech, Portugalii i Rumunii,

2. programy wyrównywania szans, oferujące zniżki i ulgi podatkowe tym grupom ludności, które ze względu na brak pieniędzy i/lub nieznajomości technologii nie nadążają za informatyzacją życia społecznego, gospodarczego i publicznego: emerytom, nastolatkom, ubogim rodzicom w Hiszpanii, Włoszech i Belgii.

Kolejną rekomendacją dla polityki w zakresie wspierania informatyzacji społeczeństwa jest przebudowanie systemu edukacji tak, aby dzieci i młodzież zostały w szkole przygotowane

22 L. Piaseczny.: Lokalne inicjatywy pobudzania przedsiębiorczości i rozwoju małych firm [w:] Rola małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju regionalnych. Praca zbior. pod red. Nauk. J. Chojki. Warszawa. Wydaw. WSE. 2002, s. 103.

23 Zobacz szerzej na ten temat [w:] www.fundusze-strukturalne.gov.pl

24 Zobacz szerzej na ten temat w.: Rola MŚP w aktywizacji zawodowej społeczeństw wiejskich w gospodarce opartej na wiedzy [w:] www.mrr.gov.pl

do uczenia się przez całe życie, czyli wyrobienia w nich potrzeby i umiejętności samokształcenia się. Ponadto należy, szczególnie na wiejskich ubogich obszarach np. Wschodniej Polski stworzyć programy kształcenia dorosłych. Wymaga to jednak wykształcenia efektywnego systemu finansowania edukacji dorosłych, który polegałby na partnerstwie sektora publicznego oraz osób bezpośrednio zainteresowanych. Wprowadzenie wyżej wymienionych przemian wymaga odpowiedniego wyposażenia informatyczno-telekomunikacyjnego. Trudno wszystkim obywatelom zapewnić w domu bezpośredni dostęp do komputera i Internetu. W związku, z czym niezbędny jest rozwój publicznych punktów dostępu do tych urządzeń oraz sieci. Proponuje się również tworzenie Telecentrów, które promując społeczeństwo informacyjne mogą pełnić rolę biur pośrednictwa pracy, ośrodków szkoleniowych, doradztwa podatkowego, przyczyniając się do edukacji społeczności wiejskiej, promocji turystycznej terenów wiejskich, integracji środowiska wiejskiego, tworzenie małego biznesu i jego wsparcia.

Niestety wraz z postępującą informatyzacją życia pojawić się może zagrożenie w postaci wykluczenia ze społeczeństwa informacyjnego, które wynikać będzie z nienadążania za rozwojem.²⁵ Problem ten dotyczyć może pojedynczych osób, ale także i całych społeczności. Działania w zakresie uświadomienia każdemu obywatelowi roli informatyzacji gospodarki i osiągnięcia w przyszłości przewag konkurencyjnych Polski jako nowoczesnej gospodarki, stanowi jeden z ważniejszych problemów dzisiejszej sfery polityczno-gospodarczej. Bez zrozumienia roli, jaką odgrywa edukacja i powszechna informatyzacja w współczesnych gospodarkach rynkowych opartych na wiedzy przez przeciętnego obywatela naszego kraju nie będzie możliwe wykorzystanie efektów skali płynących z rozwoju kluczowych dziedzin e-gospodarki.

Zakończenie

Problematyka podjęta w artykule nie wyczerpuje wieloaspektowości poruszanego tematu. Wskazuje jedynie na wybrane aspekty z prezentowanego zakresu. W literaturze przedmiotu twierdzi się, że tylko gospodarki krajów rozwiniętych mają szansę zbudować gospodarkę opartą na wiedzy. Powstaje, zatem pytanie: Czy Polska jest w stanie stać się e-gospodarką?, Czy sprosta wymaganiom, jakie stawia się przed nami ten rodzaj gospodarowania zasobami?. Udzielając

²⁵ Zobacz szerzej na ten temat w: M. Fic.: Gospodarka oparta na wiedzy [w:] Teoretyczne aspekty gospodarowania. Praca zbior. pod. red.nauk. D. Kopycińskiej. Warszawa. Wydaw. 2005. s. 95-102.

odpowiedzi na powyższe pytania podkreślić należy, że samo człokowstwo Polski w Unii Europejskiej nie zapewni Polsce rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Trzeba zwrócić uwagę na wytyczone główne cele do osiągnięcia sukcesu w tej dziedzinie, które wymagają szczególnego zainteresowania, a także stanowią konkretny punkt wyjścia do wprowadzenia zmian. Stan ten może ulec zmianie, przy powszechnym edukowaniu społeczeństwa nie tylko w zakresie informatyzacji życia. Jak wynika z przedstawionych danych ten problem edukacji i komputeryzacji nie istnieje w dużych aglomeracjach miejskich. Zagrożeniem są obszary wiejskie, szczególnie z regionów słabo rozwiniętych, do których zalicza się województwa Polski "B". Niewielu ludzi żyjących w społecznościach wiejskich zdaje sobie sprawę z tego, że postępujący rozwój technologiczny, z którym obecnie mamy do czynienia na codzień, odgrywa i będzie odgrywał znaczącą rolę w codziennym życiu zawodowym człowieka, niezależnie czy zamieszkującym wieś, małe miasteczko czy duże miasto. Komponent informatyczny będzie stanowił znaczną część każdego zawodu, równie powszechną, jak dzisiaj umiejętność czytania i pisania. Ważne jest, aby ludzie zdali sobie sprawę z roli wiedzy we współczesnej gospodarce, a także dysponowali wystarczającym kapitałem wartościowej wiedzy i umieli przełożyć ten kapitał na działalność gospodarczą oraz umiejętność odnajdywania się na rynku pracy. Coraz częściej bezrobotni mają szansę otrzymać prace nierutynowe, dobrze płatne, aczkolwiek o dużym wkładzie wiedzy. Dzieje się tak, dlatego, że w nowoczesnych procesach produkcyjnych następuje stopniowa eliminacja człowieka na rzecz automatyzacji produkcji. Można, powiedzieć, że w ostatnich czasach zmienia się nawet struktura zatrudnienia na korzyść pracowników o wysokich kwalifikacjach. Obecnie nawet relatywnie proste prace w procesie produkcyjnym wymagają znajomości podstawowych technik funkcjonowania terminali komputerowych.

Literatura:

1. Bylicki A.: Uwagi dotyczące realizacji w Polsce programu budowy gospodarki opartej na wiedzy [w:] Gospodarka oparta na wiedzy. Perspektywy Banku Światowego. Warszawa 2003.
2. Dziemanowicz W.: Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce. Warszawa. Wydaw. UW, 1997.
3. Elektroniczna gospodarka w Polsce. Raport 2005. Warszawa. Wydaw. MG 2006.
4. Fic M.: Gospodarka oparta na wiedzy [w:] Teoretyczne aspekty gospodarowania. Praca zbior. pod. red. nauk. D. Kopycińskiej. Warszawa. Wydaw. 2005.
5. Fotys M.: Dlaczego "równać szanse"- źródła nierówności szans [w:] www.rownaszanse.pl
6. Grad M., Kujawski J.: Samoocena rozwoju małych firm. Ekon. Org. Przeds. 1991, nr 5
7. Kołodziejczak D.: Pozarolnicza działalności gospodarza w środowisku lokalnym i regionalnym. Wieś i Rolnictwo 1999, nr 2.
8. Kołodziejki M., Rosner A.: Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich wschodniego i zachodniego pogranicza. Warszawa. Wydaw. PAN, 2000.

9. Koźmiński A. K.: Jak tworzyć gospodarkę opartą na wiedzy? [w:] Strategia rozwoju Polski u progu XXI wieku. Warszawa. Wydaw., PAN 2001.
10. Kryk B., Włodarczyk W. – Śpiewak.: Inwestycje w kapitał ludzki a rozwój gospodarki opartej na wiedzy na przykładzie Polski [w:] Kapitał ludzki w gospodarce opartej na wiedzy. Praca zbior. pod red. nauk. Praca zbior. pod red. nauk. D. Kopycińskiej. Szczecin, Wydaw. Printgroup 2006
11. Krzywińska G. : Bariery edukacyjne w rozwoju wsi. Zesz. Nauk. Akad. Ekon. Pozn. 2002, nr 19.
12. Nawrot A.: Bilans instytucji promocji rozwoju regionalnego i otoczenia biznesu w nowym układzie terytorialnym. Raport wstępny. Polska Regionów nr 1, Gdańska-Warszawa. Wydaw. IbnGR 1999.
13. Obłój K.: Strategia organizacji. W poszukiwaniu trwałej przewagi konkurencyjnej. Warszawa. Wydaw. PWE 1996.
14. Osiecka-Chojnacka J.: Komputeryzacja szkolnictwa. Sytuacja w Polsce na tle innych krajów Unii Europejskiej. Biuro Studiów i Ekspertyz. Informacja nr 125. Warszawa 2006
15. Piaseczny L.: Lokalne inicjatywy pobudzania przedsiębiorczości i rozwoju małych firm [w:] Rola małych i średnich przedsiębiorstw w rozwoju regionalnych. Praca zbior. pod red. Nauk. J. Chojki. Warszawa. Wydaw. WSE. 2002.
16. Piech K.: Gospodarka oparta na wiedzy i jej rozwój w Polsce [w:] www.e-mentor.edu.pl
17. Piekarczyńska H.: Lokalizacja firm a otoczenie lokalne. [w:] Lokalne uwarunkowania przedsiębiorstw. Praca zbior. pod red nauk. K. Kucińskiego. Monografie i Opracowania nr 459. Warszawa. Wydaw. SGH, 1999.
18. Rocznik Statyczny Polski 2006 [w:] www.stat.gov.pl
19. Rola MŚP w aktywizacji zawodowej społeczeństw wiejskich w gospodarce opartej na wiedzy [w:] www.mrr.gov.pl
20. Rolnik-przedsiębiorca, Rynki Zagraniczne 2000, nr 11.
21. Rosner A.: Samorząd i firmy w gminie-nadzieja a rzeczywistość rozwoju lokalnego [w:] Rozwój przedsiębiorczości wiejskiej w warunkach integracji z Unią Europejską. Praca zbior. pod red. Nauk. M. Kłodińskiego. Warszawa. Wydaw. PAN. 2000.
22. Szultka St., Tamowicz P.: Gospodarka oparta na wiedzy w założeniach Strategii Lizbońskiej [w:] www.pfsl.pl;
23. Tuszyński H. S., Kolka M. A.: O wiedzy oraz inteligencji w biznesie czyli o fundamentach konkurencyjności [w:] <http://globalecountry.pl>
24. Żelazny P.: Wiedza jako czynnik rozwoju gospodarczego – problemy i kontrowersje w aspekcie koncepcji gospodarki opartej na wiedzy. [w:] Kapitał ludzki w gospodarce opartej na wiedzy. Praca zbior. pod red. nauk. D. Kopycińskiej. Szczecin, Wydaw. Printgroup 2006.
25. www.fundusze-strukturalne.gov.pl
26. www.toffler.com
27. www.wrota.podkarpackie.pl

